

Valtakunnallinen teema:

Osallisuus

Toimintalinja 5: Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta

Toimenpidekokonaisuudet:

- Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien sosiaalisen osallisuuden tukeminen
- Nuorten hyvinvoinnin ja aktiivisen osallisuuden tuki
- Syrjintää ja huono-osaisuutta kokevien väestöryhmien sosiaalisen osallisuuden tukeminen

Erityistavoite: 10.1 Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen

Toimenpidekokonaisuus: Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien sosiaalisen osallisuuden tukeminen

Toimenpidekokonaisuudella edistetään heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien sosiaalista osallisuutta ja toimintakykyä kehittämällä heille suunnattuja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita. Kehittämisen kohteena ovat erityisesti pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä työttömiä ja osatyökykyisiä henkilöitä tukevat palvelujärjestelmät ja toimintamallit. Erityistä huomiota kiinnitetään matalan kynnyksen palvelumallien kehittämiseen, palvelutarpeiden tunnistamiseen, palveluihin pääsyn nopeuttamiseen sekä monialaisen yhteistyön vahvistamiseen eri toimijoiden välillä. Kehittämistyö tukee sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallista uudistamista ja kuntoutuksen palvelujärjestelmän arviointia.

Toimenpidekokonaisuudessa rahoitetaan hankkeita, joilla tuetaan vuoden 2015 alusta voimaan astuvan lain työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta toimeenpanoa. Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa TE-toimisto, kunta ja Kela yhdessä arvioivat työttömän palvelutarpeen, suunnittelevat työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden sekä vastaavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Rahoitus kohdistuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluiden (esimerkiksi työttömien terveydenhuollon palvelut, sosiaalinen kuntoutus) kehittämiseen osana monialaista yhteispalvelua. Painopiste on valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettujen toimintamallien kehittämisessä, levittämisessä ja toimeenpanossa.

Kuntoutuksen palvelujärjestelmää kehitetään etsimällä tapoja saada palvelut vastaamaan paremmin työelämästä syrjään jääneiden tarpeisiin. Mielen terveys- ja päihdekuntoutujille tarkoitettuja matalan kynnyksen palveluja kehitetään sekä hoitoa ja muita asiakkaan kuntoutumista edistäviä palveluita sovitetaan yhteen. Eri tahojen (perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, sosiaalityö, kuntoutusta järjestävät tahot) yhteistyötä asiakkaiden kuntoutusprosessin toteuttamisessa vahvistetaan.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden sosiaalisen kuntoutuksen sisällön, laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen on yksi teeman painopistealueista. Tällä tuetaan uuteen sosiaalihoitolakiin sisältyvän sosiaalisen kuntoutuksen palvelun käyttöönottoa ja kehittämistä Suomessa. Tavoitteena on luoda sosiaaliselle kuntoutukselle valtakunnallisia, näyttöön perustuvia toimintamalleja, jotka vahvistavat asiakkaiden sosiaalista toimintakykyä, torjuvat heidän syrjäytymistään ja edistävät heidän osallisuuttaan. Erityistä huomiota kiinnitetään sosiaalisen kuntoutuksen palveluun sisältyvien sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisen sekä kuntoutusneuvonnan ja -ohjauksen kehittämiseen.

Työttömien terveydenhuollon palveluita kehitetään siten, että työttömien mahdolliset terveysongelmat tunnistetaan mahdollisimman varhain ja hoitoon pääsy tehostuu. Yhteistyötä terveydenhuollon ja työ- ja elinkeinohallinnon sekä muiden toimijoiden välillä vahvistetaan.

Suomessa on käynnistymässä historiallinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistus. Toimenpidekokonaisuudessa tuetaan alueita ja kuntia uudistuksen toimeenpanossa ja palvelujärjestelmän kehittämisessä siten, että heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien palvelut muotoutuvat heidän työ- ja toimintakykyään parhaalla mahdollisella tavalla tukeviksi. Kysymys voi olla mm. erilaisten tieto-, seuranta- tai arviointijärjestelmien kehittämisestä, uusien yhteisten palvelumallien ja -rakenteiden luomisesta tai asiakasosallisuuden varmistamisesta uudessa palvelujärjestelmässä. Tavoitteena on sovittaa yhteen valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen kehittäminen siten, että osallisuutta ja toimintakykyä edistävien palveluiden laatu ja saatavuus on yhdenvertaista koko maassa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Sukupuolinäkökulma sisältyy kaikkiin osallisuutta edistäviin ja syrjäytymistä ehkäiseviin hankkeisiin valtavirtaistamisperiaatteen mukaisesti. Miesten ja naisten erot esim. työmarkkina-asemassa, terveydessä, palvelujen käyttäjinä ja kuntoutujina otetaan huomioon. Hankkeissa selvitetään ja hyödynnetään sukupuolittain eriteltyä tietoa kehittämiskohteena olevasta ilmiöstä. Tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä ehkäistä suoraa ja epäsuoraa syrjintää.

Toimenpidekokonaisuus: Nuorten hyvinvoinnin ja aktiivisen osallisuuden tuki

Nuorten syrjäytymisen torjumista ja aktiivista osallisuutta tehostetaan uudistamalla ja kehittämällä sosiaali- ja terveyspalveluja ja tukitoimia nuorille. Lähtökohtana on taata kaikille nuorille aito mahdollisuus aktiiviseen osallistumiseen mahdollisista sosiaalisista ja/tai terveydellisistä ongelmista huolimatta. Erityisesti kehitetään nuorten sosiaalityötä ja sosiaalista kuntoutusta sekä mielenterveyspalveluja ja päihdekuntoutusta.

Toimenpidekokonaisuudella rahoitetaan hankkeita, joilla tuetaan uuden sosiaalihuoltolain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmäuudistuksen toimeenpanoa ja kehittämistä siten, että nuorten palvelut tukevat heidän työ- ja toimintakykyään ja vahvistavat heidän koulutus- ja työelämävalmiuksiaan parhaalla mahdollisella tavalla. Kehittämisen kohteita ovat esimerkiksi nuoren tuen tarpeiden kokonaisvaltainen ja oikea-aikainen selvittäminen, omatyöntekijä-malli, nuorten sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus sekä matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut.

Nuorten parissa tehtävään sosiaalityöhön luodaan uusia aktiivisia toimintamalleja, jotka tukevat siirtymiä sosiaalihuollon palveluista eteenpäin koulutukseen ja työhön. Nuorten kohdalla nopea pääsy aktiiviseen toimintaan on erityisen tärkeää paitsi osallisuuden tukemiseksi, myös oikean tilanearvioinnin tekemiseksi; nuoren avuntarpeet selviävät parhaiten toiminnan kautta. Niille nuorille, jotka eivät vielä pysty osallistumaan varsinaiseen tavoitteelliseen työskentelyyn kuntouttavassa työtoiminnassa, työpajoilla tms., taataan mahdollisuus osallistua matalan kynnyksen ryhmätoimintaan, jossa nuoren jaksamista vahvistetaan ja hänellä on mahdollisuus tutustua erilaisiin vaihtoehtoihin. Kokonaisuuteen yhdistetään tarvittaessa joustavasti päihde- ja mielenterveyshoito sekä -kuntoutus.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorisotakuun toteuttamista edistämällä ja tukemalla nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näissä keskeyttämistä. Toiminta toteutetaan tarpeen mukaisesti yhteistyössä nuorisotoimen, terveystoimen, opetustoimen, oppilas- ja opiskelijahuollon, työ-

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

ja elinkeinohallinnon, muiden kuntoutuspalvelujen sekä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Yksittäisten projektien sijaan muodostetaan peruspalveluihin tavoitteellisia toimintajatkumoa, joissa tuki räätälöidään kunkin nuoren tarpeiden mukaisesti ja josta tehokas ulospääsy opintoihin ja työelämään on mahdollista. Esimerkiksi pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus ilman aktiivisia tukitoimia ei ole hyväksi yhdellekään nuorelle.

Sosiaalinen kuntoutus perustuu aina asiakkaan toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen kokonaisvaltaiseen selvittämiseen. Taustalla on ymmärrys kokonaisvaltaisen työskentelyn välttämättömyydestä silloin, kun ongelmat ovat kasautuneet ja pitkittyneet tai kun sosiaalisen kuntoutuksen toimenpiteet ovat muutoin tarpeellisia henkilön sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalisessa kuntoutuksessa on huomioitava esimerkiksi pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset, tulottomuus, vaikeat perhetaustat, osattomuuden ja näköalattomuuden kokemukset, koulutuksen ulkopuolelle jääminen, hahmotus- ja oppimishäiriöt, vammaisuudesta sekä mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöistä johtuvat sosiaalisen kuntoutuksen tarpeet sekä kiusaamis- ja väkivaltakokemukset. Sosiaalisessa kuntoutuksessa yksilöllinen tuki yhdistyy toiminnallisuuteen. Tavoite voi olla arkielämän taitojen oppimista, päihde- ja käyttäytymishäiriöiden hallintaa, koulutukseen tai työhön tarvittavien asioiden harjoittelua tai tukea ryhmässä toimimiseen. Kuntoutuksen välineitä voivat olla yksilöllinen psykososiaalinen tuki, valmennus ja lähityö (kotikäynnit, mukana kulkeminen, kasvatuksellinen tuki omien asioiden hoitamiseen, kuntouttava sosiaalityö), erilaiset toiminnalliset ryhmät, tukihenkilö- ja mentorointitoiminta, vertaistuki, osallistuminen vapaaehtoistoimintaan, työtoiminta jne.

Osana nuoruusikäkauden erityispiirteet huomioivien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä tuetaan myös hankkeita, joissa otetaan käyttöön näyttöön perustuvia hoito- ja palvelumalleja nuorten päihde- ja käyttäytymishäiriöihin ja kehitetään työtapoja nuorten monimuotoisten ongelmien ratkaisemiseksi. Vahvistetaan sosiaali- ja terveyskeskusten sekä oppilas- ja opiskelijahuollon mahdollisuuksia hoitaa nuorten sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi mielenterveyspalveluja kehitetään tiiviinä eri tahojen välisenä yhteistyönä nuorten arkiympäristössä.

Kaikkeen hanketoimintaan valtavirtaistetaan sukupuolinäkökulma eli tunnistetaan sukupuolen merkitys ao. toiminnassa ja eriytetään toimenpiteitä tarpeen mukaan tietoon pohjautuen. Erityisillä tasa-arvon edistämiseen suuntautuvilla hankkeilla voidaan selvittää miesten ja poikien, tyttöjen ja naisten terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia ja ehkäistä syrjäytymistä.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Toimenpidekokonaisuus: Syrjintää ja huono-osaisuutta kokevien väestöryhmien sosiaalisen osallisuuden tukeminen

Toiminnan tavoitteena on tukea henkilöitä, joiden sosiaalinen osallisuus on uhatuin ja jotka kohtaavat syrjintää ja ennakkoluuloja jokapäiväisessä elämässään. Hankkeiden kohderyhminä voi olla mm. mielenterveyskuntoutujia, vammaisia, vankeja, asunnottomia tai päihde- ja huumeriippuvaisia henkilöitä tai henkilöitä, jotka kuuluvat esim. johonkin etniseen vähemmistöön tai sukupuolivähemmistöön. Toiminnalla kehitetään näiden väestöryhmien osallisuutta ja hyvinvointia ja sitä kautta sosiaalisia toimintaedellytyksiä.

Toimenpidekokonaisuudessa rahoitetaan hankkeita, joilla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmäuudistuksen toimeenpanoa ja kehittämistä siten, että se parhaalla mahdollisella tavalla ehkäisee huono-osaisuutta Suomessa. Kehittämistyöllä tuetaan myös kansallisten toimenpideohjelmien, kuten Suomen romanipoliittisen ohjelman, Suomen vammaispoliittisen ohjelman, kansallisen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman, kehitysvammaisten asumisen kehittämissuojelman sekä valtakunnalliseen mielenterveys- ja päihdeohjelman toimeenpanoa. Sukupuolinäkökulma sisältyy kaikkiin syrjintää ja syrjäytymistä kokevien väestöryhmien sosiaalista osallisuutta tukeviin hankkeisiin.

Suomen romanipoliittisen ohjelman painopisteiden mukaisesti kehitetään valtakunnallisia toimintamalleja paikallistasolla tapahtuvaan romanien syrjäytymisen ehkäisytyöhön. Niissä keskiössä ovat eri hallinnonalojen välinen yhteistyö ongelmakierteiden katkaisemiseksi. Romanien hyvinvointia ja työ- ja toimintakykyä selvitetään ja tuetaan valtakunnallisesti. Tavoitteena on luoda pysyviä rakenteita ja toimintamalleja romanien hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemiselle Suomessa.

Saamelaisten hyvinvointia ja osallisuutta tuetaan valtakunnallisella hankkeella, jossa selvitetään, miten palvelutarjonnalla voidaan lisätä osallisuutta ja ehkäistä syrjintää vähemmistöyhteisöissä. Tavoitteena on välittää saamelaisten näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnin ja osallisuuden osatekijöistä, palveluista ja palvelutarpeista sekä kehittää palvelujärjestelmää saamelaiskulttuurin erityispiirteet paremmin huomioivaksi.

Toimenpideohjelmalla tuetaan Suomen vammaispoliittisen ohjelman sekä YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen toimeenpanoa Suomessa. Tavoitteena on vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, yhtäläisten oikeuksien ja osallisuuden turvaaminen kaikkialla yhteiskunnassa. Tuki kohdennetaan hankkeisiin, jotka edistävät em. tavoitteiden toteutumista valtakunnallisesti. Kyse voi olla esimerkiksi osaamisen kehittämisestä, yhteistyöfoorumien

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

järjestämisestä, palveluiden ja toimintamallien uudistamisesta tai asenteisiin vaikuttamisesta. Kehittämisen kohteina voivat olla esimerkiksi vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta sekä työ- ja päivätoiminta, kehitysvammaisten asumispalveluiden uudistaminen tai yhteiskunnan esteettömyyden ja saavutettavuuden lisääminen.

Rikoksista vankeusrangaistuksiin tuomittujen hyvinvointia tutkitaan ja kehitetään eri tahojen välisenä yhteistyönä tavoitteena työ- ja muuhun elämään siirtymisen helpottaminen vankeusrangaistuksen jälkeen. Erityisesti vahvistetaan yhteistyötä ja tiedonkulkua vankeinhoitolaitosten, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuspalveluiden välillä ja kehitetään vankeusrangaistuksiin tuomittujen kuntoutumista ja osallisuutta tukevia uusia toimintamalleja.

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden hyvinvointia ja osallisuutta tuetaan kehittämällä tiedonkeruun menetelmiä heidän terveyteensä ja hyvinvointiinsa liittyvien työllistymisen ja kotoutumisen esteiden tunnistamiseksi. Samalla kehitetään myös laajemmin viranomaisyhteistyötä ja edistetään tiedon hyödyntämistä palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Tavoitteena on varmistaa, että palveluja ja maahanmuuttajien kotoutumista, terveyttä ja hyvinvointia tukevia toimenpiteitä kehitetään maahanmuuttajia osallistaen eri viranomais- ja järjestötoimijoiden yhteistyössä. Lisäksi kehitetään valtakunnallisia toimintamalleja syrjäytymisvaarassa olevien maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi.

Sukupuolen merkityksestä syrjäytymisessä, syrjinnässä ja häirinnässä sekä moniperusteisesta syrjinnästä ja näiden ilmiöiden muutoksista suomalaisessa yhteiskunnassa kerätään lisää tietoa. Syrjinnän seurannan kehittämisessä erityishuomiota tulee kiinnittää maahanmuuttajataustaisten naisten ja miesten sekä muiden moniperusteista syrjintää kohtaavien asemaan. Tasa-arvohankkeilla voidaan tehostaa syrjinnän suojaa ja edistää osaltaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain uudistusten toteuttamista. Hankkeilla mm. selvitetään miesten ja poikien, tyttöjen ja naisten terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia ja ehkäistään syrjäytymistä, kehitetään lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisykeinoja, ennaltaehkäiseviä ja tukipalveluja erityisesti haavoittuviin ryhmiin kuuluville, sekä kehitetään vähemmistöryhmiin kuuluvien, mm. etnisiin vähemmistöihin kuuluvien naisten ja miesten osallistumista koulutukseen ja työelämään. Lisäksi selvitetään sukupuoleen perustuvan ja moniperusteisen syrjinnän sekä häirinnän ilmenemistä ja kehitetään syrjinnän seurantajärjestelmää. Toiminnassa huomioidaan myös sukupuolivähemmistöt sekä henkilöt, jotka kohtaavat syrjintää sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun tai seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Palvelujärjestelmän kehittämisen lisäksi tavoitteena on yleisiin asenteisiin vaikuttaminen ja väestöryhmien välisen ymmärryksen lisääminen. Valtakunnallisella tiedottamis- ja vaikuttamistoiminnalla sekä erilaisilla yhteistyön foorumeilla vahvistetaan eri väestöryhmien välisiä vuorovaikutussuhteita ja poistetaan toisiin väestöryhmiin liittyviä ennakkoluuloja. Lisäksi kehitetään valtakunnallisia seurantajärjestelmiä eri väestöryhmien kokeman syrjinnän esiintuomiseksi.

Syrjäytyminen johtuu usein huono-osaisuuden kasautumisesta samoille henkilöille. Toimenpideohjelmalla tuetaan valtakunnallista huono-osaisuuden syiden arviointia ja siihen pohjautuvaa kehittämistyötä. Tavoitteena on hyödyntää syntynyttä tietoa huono-osaisuuden vähentämiseen liittyvässä päätöksenteossa. Huono-osaisuuden torjuntaan käynnistetään valtakunnallinen kehittämishanke/hankkeita, jossa painopiste on asunnottomuuden, köyhyyden, pitkäaikaisen toimeentulotukiriippuvuuden ja muiden huono-osaisuuden tekijöiden vähentämisessä.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

